

Nr 74.

Ankom till riksdagens kansli den 14 december 1939 kl. 7 e. m

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående prisreglerande åtgärder på jordbrukets område jämte i ämnet väckta motioner m. m.

Genom en den 27 oktober 1939 dagtecknad proposition, nr 66, har Kungl. Maj:t under återopande av propositionen bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över jordbruksärenden för samma dag, föreslagit riksdagen att

dels medgiva Kungl. Maj:t att vidtaga erforderliga åtgärder för reglering för tiden till och med den 30 juni 1940 av produktions- och avsättningsförhållandena på jordbrukets område i huvudsaklig överensstämmelse med av departementschefen i statsrådsprotokollet angivna riktlinjer,

dels å tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1939/40 anvisa

a) å kapitalbudgeten under fonden för förslag till statsverket till viss lagring av jordbruksprodukter m. m. ett reservationsanslag av 25,000,000 kronor, samt

b) å driftbudgeten under nionde huvudtiteln till prisreglerande åtgärder ett reservationsanslag av 30,000,000 kronor,

dels ock besluta, att de medel som inflyta i margarinaccis efter utgången av november 1939 ej längre skola över vederbörande avsättningsanslag tillföras jordbrukets prisregleringsfond.

I samband med denna proposition har utskottet till behandling förehäft följande i anledning av densamma väckta motioner, nämligen:

1) I: 18 av herr *Andersson, Elof, m. fl.*, likalydande med II: 24 av herr *Carlström m. fl.*, vari hemställts, att riksdagen vid behandling av Kungl. Maj:ts proposition nr 66 måtte besluta att, oavsett den fullmakt, som eljest kan komma att beviljas Kungl. Maj:t att friare handhava jordbrukets prisregleringsåtgärder, mjölkavgiften fortfarande skall uttagas och att det utgående producentbidraget av 2 öre bibehålles med oförändrat belopp, samt att de synpunkter i övrigt, som i motionen framhållas, måtte vinna beaktande;

2) I: 21 av herr *Andersson, Alfred, m. fl.*, likalydande med II: 26 av herr *Ericsson i Sörsjön m. fl.*, vari hemställts,

1) att mjölkavgiften bibehålles vid 2 öre per kg mjölk,

2) att varje jordbrukare, som betalar mjölkavgift, erhåller ett pristillägg motsvarande mjölkavgiftens belopp för intill 1,500 kg mjölk i månaden,

Bihang till urtima riksdagens protokoll 1939. 11 saml. 1 avd. Nr 74.

3) att de 30 miljoner, som Kungl. Maj:t begärt för prisreglerande åtgärder, måtte användas till prissänkning å importerat foder och konstgödsel;

3) I: 22 av herr *Domö m. fl.*, likalydande med II: 31 av herr *Bagge m. fl.*, vari hemställts, att riksdagen vid behandlingen av propositionen nr 66 angående stödåtgärder för jordbruket ville besluta,

1) att nuvarande regleringssystem i vad rör mjölkavgift, slaktdjursavgift och margarinaccis ej må rubbas utan fortfarande bilda grundvalen för stödåtgärderna på jordbrukets område,

2) att margarinaccismedlen även i fortsättningen må tillföras jordbrukets prisregleringsfond,

3) att i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa, att Kungl. Maj:t omedelbart måtte träffa anstalter för att möjliggöra överskottsmörets avsättning på den svenska marknaden,

4) att i övrigt vid fastställandet av direktiven för regleringsåtgärderna beakta vad i motionen anförts;

4) I: 23 av herr *Ohlin*, vari hemställts, att riksdagen vid behandlingen av Kungl. Maj:ts proposition nr 66 måtte besluta att mjölkavgift fortfarande skall uttagas, att producentbidraget bibehålles vid 2 öre per kg, samt att detsamma utgår för en från 450 kg till 900 kg per månad utökad kvantitet;

5) I: 24 av herr *Heiding m. fl.*, likalydande med II: 32 av herr *Pettersson* i Rosta *m. fl.*, vari hemställts, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t ville göra framställning om skyndsam reglering av margarin konsumtionen för säkerställande av den svenska smörproduktionens avsättning samt att riksdagen i övrigt ville beakta i motionen framförda förslag för åstadkommande av ett förbättrat jordbruksstöd;

6) I: 25 av herrar *Hagström* och *Carlström*, vari hemställts, att riksdagen vid behandlingen av propositionen angående prisreglerande åtgärder på jordbrukets område måtte uttala sig för att en höjning av 1 öre per kg mjölk av utjämningsmedlen å produktmjölk måtte få utgå i de tre nordliga utjämningsdistrikten, utöver de prisförbättringar, som redan utgå i dessa distrikt;

7) I: 26 av herr *von Heland*, vari hemställts, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t ville göra framställning om skyndsam reglering av margarin konsumtionen för säkerställande av den svenska smörproduktionens avsättning; samt

8) II: 25 av herr *Hansson* i Vännäsby *m. fl.*, vari hemställts, att riksdagen med godkännande av Kungl. Maj:ts proposition om höjning av priset på brödspannmål, måtte uttala sig för att en höjning med 1 öre per kg av utjämningsmedlen å produktmjölk måtte få utgå i de tre nordliga utjäm-

ningsdistrikten utöver den särskilda prisutjämning, som i dessa distrikt redan utgår.

Beträffande motiveringarna till motionärernas yrkanden får utskottet hänvisa till vad i motionerna anförts.

I propositionen har lämnats en redogörelse för de åtgärder på jordbruksregleringens område, som redan vidtagits i anledning av den inträffade krisen. Rörande innehållet i denna redogörelse hänvisas till propositionen (sid. 2—4).

Till grund för Kungl. Maj:ts förslag låg ett av *statens jordbruksnämnd* utarbetat utlåtande angående jordbruksregleringens anordnande i nuvarande krissituation. Jordbruksnämndens förslag innebar i huvudsak följande.

Till grund för de fortsatta regleringsåtgärderna för mjölkproduktionen borde enligt nämndens mening läggas ett beräknat produktmjölkpris, något högre än enligt gällande direktiv. En förhöjning av smörpriset till 3 kronor 25 öre för kilogram borde förutsättas. Vid detta smörpris erfordrades emellertid allttjämt ett visst pristillägg eller prisutjämningsbidrag till produktmjölken. Detta pristillägg borde dock begränsas till 1 öre för kilogram och endast utgå till mejerileverantörer. De särskilda prisutjämningsbidragen i Norrland ävensom de vid årets lagtima riksdag bestämda producentbidragen borde bibehållas. Sistnämnda bidrag torde även kunna begränsas till 1 öre per kilogram. Mjölkvavgiften borde emellertid upphöra. För den nu ifrågasatta prisutjämnigen erforderliga medel borde i stället bestridas av sådana margarin- och oljekaksskattemedel, som kunde finnas kvar. Då sådana medel icke längre funnes tillgängliga, torde särskilda medel för ändamålet böra anvisas å riksstaten. Erforderliga medel kunde beräknas till 3,000,000 kronor i månaden. Jordbruksnämnden föreslår även margarinaccisens borttagande.

I fråga om slaktdjursregleringen föreslås, att de hittills träffade anordningarna tills vidare i huvudsak bibehållas. Den export av slaktdjur samt kött och fläsk, som må ifrågakomma, borde liksom importen av kött och fläsk ske genom Sveriges slakteriförbund, förening u. p. a. I anslutning härtill borde införselavgifterna borttagas och slakteriförbundet åläggas att till statsverket inleverera de överskott som kunde komma att uppstå till följd av skillnaden mellan inlands- och importpriserna. Det borde även övervägas huruvida icke anstalter kunde träffas, som möjliggjorde direkt medverkan från andra tidigare importörer och exportörer. Beträffande priserna borde fläskpriset icke överstiga 1925—1929 års priser och även i fråga om köttpriserna i övrigt borde försiktighet iakttagas. Slaktdjursavgiften borde icke vidare upptagas och för exportens stödjande erforderliga medel i stället upptagas å riksstaten.

Beträffande äggregleringen förordas icke några ändrade dispositioner.

Beträffande oljekaksfoder ha enligt vad jordbruksnämnden framhållit anstalter redan träffats för reglering av införseln av detsamma. Jämväl beträffande övrigt importfoder äger nämnden beivrande att reglera importen. Vad angår de priser, som införda fodermedel böra betinga å den inhemska marknaden, torde den i samband med beslaget å oljekraftfoder träffade anordningen, att priserna bestämmas av jordbruksnämnden, tills vidare böra bibehållas. Det torde böra ankomma på Kungl. Maj:t att i

sinom tid vidtaga åtgärder, som finnas erforderliga, därest knapphet å fodermedel längre fram under konsumtionsåret uppstår. Emellertid förväntar nämnden att foderintressentföreningen, med vilken nämnden enligt be- myndigande träffat avtal rörande fodermedelsimporten, kommer att företaga alla de åtgärder, som äro möjliga för att få import av fodermedel till stånd, utan att andra viktiga intressen åsidosättas.

Nämnden har i detta sammanhang framhållit, att de bestämmelser, som meddelats i Kungl. Maj:ts kungörelse den 30 juni 1937 (nr 650) angående statsbidrag för sändningar av vissa fodermedel till Västerbottens och Norrbottens län, genom de av nämnden träffade anstalterna beträffande införseln av fodermedel m. m. bliva obehöfliga och därför böra upphöra att gälla.

I fråga om brödsädsregleringen har jordbruksnämnden ansett, att jordbrukarna redan för 1939 års skörd böra tillförsäkras högre brödsädspriser än de enligt 1939 års lagtima riksdags direktiv fastställda stödköpsprisen av under höstmånaderna 16 kronor 50 öre för deciton vete och 16 kronor för deciton råg med en mot lagringskostnaderna svarande successiv stegring intill för vete 18 kronor och för råg 17 kronor 50 öre för deciton. För att vinna en möjligast lugn utveckling av brödsädsmarknaden bör bemyndigande av riksdagen lämnas för följande anordningar. Svenska spannmålsaktiebolaget bör anbefallas att senast den 1 juli 1940 företaga inköp av inhemsk brödsäd till vissa bestämda priser. Samtidigt bör bolaget anbefallas att till förhindrande av att priserna inom landet å vete och råg under tiden intill den 1 juli 1940 med mera än en viss mindre marginal — exempelvis en krona för deciton — stiga över en vid varje särskild tidpunkt mot berörda inköpspris svarande nivå företaga utförsäljning av brödsäd till kvarnändamål. Veteavgiften bör borttagas, varigenom en icke oväsentlig höjning av vetepriset kan företagas utan att vetemjölspriiset höjes. Däremot torde en höjning av rågmjölspriiset och priserna å rågbröd icke kunna undvikas, såvida icke kvarnindustrien på ett eller annat sätt erhåller ersättning för stegringen i rågpriset.

Jordbruksnämnden har såsom rörelsekapital för lagringsverksamhet ansett ett belopp av 20,000,000 kronor erforderligt. Härutöver har nämnden ansett ett belopp av 2,000,000 kronor behövas för täckande av löpande lagrings- och andra kostnader.

Sammanfattningsvis har nämnden rörande sina förslag framhållit, att det inträdda krisläget påkallade, att Kungl. Maj:ts av riksdagen tillades befogenhet att utan hinder av hittills meddelade direktiv vidtaga de prisreglerande åtgärder på jordbrukets område som med hänsyn till inträffade förhållanden kunde befinnas erforderliga för fyllande av syftet med regleringsåtgärderna samt för folkförsörjningens trygghet.

Chefen för jordbruksdepartementet har i det vid propositionen fogade statsrådsprotokollet såsom allmän motivering till Kungl. Maj:ts förslag framhållit följande.

Den inträdda krisen har för jordbrukets del medfört så ändrade förhållanden att de hittillsvarande regleringsåtgärderna för denna näringsgren måste underkastas övervägande från delvis nya synpunkter. Medan de prisstödjande åtgärderna hittills väsentligen haft till syfte att skydda den inhemska marknaden mot en oreglerad konkurrens från utlandet eller ett pristryckande överflöd inom landet, blir det med rådande ovissa framtidsutsikter nödvändigt att så avväga priserna för olika jordbruksprodukter, att prisregleringen även kan tjäna som stimulans för en önskvärd ökning av

produktionen. Å andra sidan tvingar det nu inträdda läget med dess risker för allmän prisstegring till den största försiktighet vid alla åtgärder, som kunna medföra någon mera avsevärd höjning av levnadskostnaderna och därmed bana väg för en inflationsartad utveckling. Att helt bibehålla priserna på jordbruksprodukter vid den nivå, som förutsatts vid årets lagtima riksdag, lär svårligen låta sig göra, därest produktionen skall kunna väntas få önskvärd omfattning. Såsom jordbruksnämnden framhållit kan man icke undgå att fästa avseende vid den omständigheten, att jordbruksnäringens arbetsförhållanden genom krisen försvårats och arbetskraften fördyrats. Det bör härvid beaktas, att de inträffade transportsvårigheterna samt den företagna förstärkningen av försvarsberedskapen i icke oväsentlig grad drabbat jordbruket. En fördyring i viss utsträckning synes även ha uppkommit å en del förnödenheter för jordbruket såsom bränsle och vissa materialier. Emellertid må å andra sidan framhållas att även jordbrukets näringsutövare liksom övriga befolkningsgrupper i viss utsträckning måste bära de svårigheter och kostnader, som blivit en följd av det inträffade krisläget. Att redan nu kunna på ett riktigt sätt avväga de sålunda framträdande intressena, å ena sidan jordbrukarnas strävan att vinna största möjliga ersättning för sina produkter och å andra sidan det allmännas intresse av att allt för häftiga förskjutningar i prisnivån icke äga rum, är uppenbarligen förenat med stora svårigheter, då krisens utveckling icke med någon större säkerhetsgrad kan förutses. Med hänsyn till de svårigheter, som sålunda föreligga att för närvarande överblicka följderna för jordbruket av krisen, torde det bliva nödvändigt att Kungl. Maj:t äger befogenhet att utan hinder av tidigare meddelade beslut eller gjorda uttalanden handha jordbruksregleringen samt vidtaga av omständigheterna betingade ändringar i densamma.

Rörande mjölkregleringen har föredragande departementschefen uttalat följande.

I fråga om mjölkregleringen gälla i hög grad de svårigheter, som jag nyss berört rörande möjligheterna att på längre tid närmare bestämma regleringsåtgärdernas omfattning och gestaltning. En prisbildning å mjölk i överensstämmelse med vad jordbruksnämnden förordat synes böra eftersträvas. För produktmjölk synes sålunda det pris som bör stödjas vara något högre än nu gällande direktiv avse. Att avväga smörpriset på ett lämpligt sätt är uppenbarligen en svår fråga som med hänsyn till det ekonomiska läget torde få ankomma på Kungl. Maj:t. En höjning synes för närvarande böra undvikas. Produktmjölkspriset bör regleras med ett i förhållande till smörpriset avvägt pristjämningsbidrag.

Jordbruksnämnden har i sitt förslag förordat, att mjölkavgift icke vidare bör upptagas. Ehuru vägande skäl kunna anföras för en dylik åtgärd synes det mig dock tveksamt huruvida densamma nu bör genomföras. Stora svårigheter skulle givetvis uppstå att anskaffa medel för mjölkregleringens upprätthållande, därest nämnda avgift borttoges. På grund härav anser jag att möjlighet alltjämt bör föreligga för Kungl. Maj:t att förordna om avgiftens uttagande. Huruvida denna möjlighet skall utnyttjas samt i så fall med vilket belopp avgiften skall utgå torde det böra ankomma på Kungl. Maj:t att bestämma. Frågan huruvida margarinaccisen bör bibehållas eller icke bör få avgöras av Kungl. Maj:t under hänsynstagande till huruvida smöret i huvudsak åtgår för konsumtion inom landet samt till prisutvecklingen för matfettet i dess helhet.

Vid årets lagtima riksdag tillförsäkrades särskilt småbrukarna vissa förhöjda mjölkpriser genom anordningen med pristillägg motsvarande mjölk-

avgiftens belopp för intill 450 kilogram mjölk per månad och producent. Denna anordning synes böra bibehållas. I anslutning till vad nämnden föreslagit förordar jag dock att den jämkning vidtages, att pristillägget för mejerileverantörer bestämmes till lägst 1 öre per kilogram. Pristillägget för ifrågavarande leverantörer bör sålunda utgå, även om avgiften borttages. För de producenter, som leverera mjölk direkt till konsument, torde pristillägget böra utgå endast med mjölkavgiftsbeloppet och alltså upphöra då sagda avgift icke längre utgår.

Prisutjämningsbidrag bör såsom förut antytts alltjämt utgå. På sätt jordbruksnämnden förordat bör detsamma utgå med fast belopp. Därest avgift utgår bör beloppet beräknas för kilogram avgiftspliktig mjölk samt därefter inom de olika prisutjämningsdistrikten fördelas å produktmjölken efter samma grunder som för närvarande. Uttages ej mjölkavgift bör däremot prisutjämningsbidraget beräknas efter den vid mejerierna invägda mjölken samt därefter inom varje distrikt utslås å produktmjölken efter nyssnämnda grunder. Därjämte torde de särskilda fasta tillägg till prisutjämningsbidrag, som hittills utgått i Norrland, böra utgå efter i huvudsak oförändrade grunder.

Genom att såsom förut berörts skatt icke vidare upptages å oljekakor och vissa slag av fodermjöl, torde, såsom ock jordbruksnämnden framhållit, bliva erforderligt, att särskilda medel för mjölkregleringens upprätt-hålande anvisas å riksstaten. Därest margarinnaccisen icke heller skulle komma att utgå, torde häremot svarande ytterligare medel för ändamålet vara erforderliga.

Beträffande slaktdjursregleringen har departementschefen an-fört:

I fråga om slaktdjursregleringen kan jag i huvudsak ansluta mig till vad jordbruksnämnden förordat. Ett tryggande av landets behov av kött och fläsk torde i första hand eftersträvas. För detta ändamål synes en viss lagring av kött och fläsk genom nedsaltning eller på annat sätt böra före-tagas. I den mån så befinnes möjligt torde även export av kött eller fläsk kunna ifrågakomma. I enlighet med vad jordbruksnämnden föreslagit torde såsom export- och importorgan kunna anlitas Sveriges slakteriförbund. Denna anordning medför en betydande förenkling av kontrollen över import- och exportpriserna. De betänkligheter, som inom nämnden kommit till uttryck gentemot en dylik anordning, kan jag icke dela. Jag förutsätter dock där-vid, att såsom jämväl nämndens majoritet framhållit, slakteriförbundet i görligaste mån tillgodoser tidigare importörers och exportörers berättigade intressen. Utvägar torde även finnas att möjliggöra dessa näringsidkares direkta medverkan på ifrågavarande område. Huruvida slaktdjursavgift i fortsättningen skall upptagas torde få avgöras av Kungl. Maj:t. De för stödjande av eventuell export ytterligare erforderliga medlen torde böra få tagas från å riksstaten anvisade anslag. Att närmare än vad jag an-fört uppdraga riktlinjer för slaktdjursregleringen torde icke vara möjligt utan torde Kungl. Maj:t böra erhålla bemyndigande att även på detta om-råde vidtaga i anslutning till det anförda erforderliga åtgärder.

I fråga om ägg regleringen har departementschefen i likhet med jordbruksnämnden ansett några ändrade dispositioner för närvarande icke vara erforderliga.

Med avseende å brödsäds- och spanmålsregleringen har departementschefen yttrat:

Vid övervägande av de åtgärder, som lämpligen böra vidtagas i fråga om brödsäds- och fodermedelsregleringen, torde till en början böra framhållas angelägenheten av att brödspannmålen tillföres folkhushållet och icke i större utsträckning kommer till användning för utfodring av kreaturen. För att uppnå detta är uppenbarligen nödvändigt att priserna å ena sidan på brödspannmål och å den andra å foderspannmål på ett lämpligt sätt avvågas mot varandra. För närvarande har Kungl. Maj:t fastställt, att de stödköpspriser, som skola tillämpas under konsumtionsåret 1939/40, skola uppgå till under höstmånaderna 16 kronor 50 öre för deciton vete och 16 kronor för deciton råg med en mot lagringskostnaderna svarande successiv stegring intill för vete 18 kronor och för råg 17 kronor 50 öre per deciton. Dessa priser synas med hänsyn till de genom krissituationen ändrade förhållandena icke helt tillfredsställande. Likaledes synes det från och med konsumtionsåret 1936/37 tillämpade stödköpsförfarandet för närvarande icke tillräckligt effektivt för uppehållande av ett stabilt pris på brödsäd. Det synes därför böra övervägas för vinnande av stabilitet å brödsädsmarknaden och för ernående av en lämplig avvägning av förhållandet mellan brödsädspriset och fodermedelspriset, att man återgår till inlösningsförfarandet och att inlösningspriset för såväl vete som råg den 1 juni 1940 bestämmes till 21 kronor 50 öre för deciton. Genom att nedsätta veteavgiften eller såsom jordbruksnämnden förordat vid behov helt borttaga densamma kan denna höjning av vetepriset företagas utan någon nämnvärd höjning av vetemjölspriiset. Därest det skulle visa sig att en större stegring av rågmjölspriiset utöver det som gällde den 1 september 1939 skulle framträda till följd av det höjda rågpriset, torde Kungl. Maj:t böra bemyndigas att träffa anstalter att antingen tillföra marknaden vissa kvantiteter av ineliggande lager råg samt importera råg i den utsträckning som befinnes möjlig och lämplig eller ock att lämna kvarnarna en viss prisrestitution på förmaldade myckenheter råg.

Vad angår priset å fodermedel har jag redan i viss mån berört detta spörsmål i samband med frågan om priset å brödsäd. Den nu gällande anordningen, att priserna å oljekakor å den inhemska marknaden bestämmas av jordbruksnämnden, torde tills vidare böra bibehållas. Priserna å foder-säd böra såsom förut framhållits ställas i lämpligt förhållande till priserna å brödspannmålen. För att kunna tillgodose behovet av foderspannmål torde längre fram under konsumtionsåret, om så skulle erfordras, utförsäljning av vissa kvantiteter från ineliggande brödsädslager böra ske. I möjligaste mån böra även importeras erforderliga mängder majs.

I anslutning till borttagande av skatten å oljekakor och vissa slag fodermjöl samt vissa av övriga nu ifrågasatta åtgärder synas på sätt jordbruksnämnden framhållit de bestämmelser, som meddelats i kungörelsen nr 650/1937 angående statsbidrag för sändningar av vissa fodermedel till Västerbottens och Norrbottens län kunna upphöra att gälla. En utjämning av fraktkostnaderna för importerade fodermedel är i viss utsträckning anordnad genom förutnämnda marknadsreglering.

I fråga om lagring av förnödenheter har departementschefen uttalat:

Såsom framgår av vad jag inledningsvis anfört ha vissa belopp anvisats för lagring av jordbruksprodukter att förskottsvis utgå ur fonden för mötande av förluster å spannmålsregleringen för att återbäras med till prisregleringsfonden inflytande medel. Såsom jordbruksnämnden framhållit, synes en fortsatt lagring i viss utsträckning vara erforderlig. För detta ändamål synas nu särskilda medel böra anvisas. Såsom rörelsekapital synes

böra beräknas ett belopp av 25,000,000 kronor, vari då ingår erforderligt belopp för reglering av nyssnämnda förskott.

Rörande finansieringen av förslagen har departementschefen an-
fört:

Att närmare angiva de belopp, som kunna bliva erforderliga för täckande av kostnaderna för de övriga av mig nu ifrågasatta åtgärderna på jordbruksregleringens område, torde möta stora svårigheter. För ändamålet kan i första hand disponeras efter prisutjämningen i november månad i prisregleringsfonden tillgängliga medel. Dessa medel torde då kunna beräknas uppgå till cirka 10,000,000 kronor. Emellertid synes därutöver ett belopp av 30,000,000 kronor vara erforderligt. I detta belopp inräknas då 2,000,000 kronor till lagringskostnader i enlighet med det av jordbruksnämnden framlagda förslaget. Nu ifrågavarande medel torde böra anvisas å driftbudgeten under det att det för lagring avsedda beloppet om 25,000,000 kronor bör anvisas å kapitalbudgeten under fonden för förlag till statsverket.

Med avseende å det föreslagna nya anslaget å driftbudgeten torde böra gälla, att det skall disponeras för genomförande av här angivna regleringsåtgärder, i den mån prisregleringsfonden ej ger tillräcklig tillgång till medel; förskott för fondens räkning torde ej vidare böra ifrågakomma. För vinnande av ökad överskådlighet bör i samband med att det nya regleringsanslaget ställes till förfogande tillses, att från regleringsfonden avlyftes fonden åvilande belastning till följd av nyssnämnda förskott från fonden för mötande av förluster på spannmålsregleringen m. m. En annan konsekvens av den i viss mån ändrade finansieringen av regleringsutgifterna bör bli, att margarinnaccimedlen från och med december ej längre tillföras prisregleringsfonden. Det nya regleringsanslaget torde få anvisas såsom reservationsanslag.

Till utskottet ha inkommit *framställningar* från

- 1) Sveriges grossistförbund,
- 2) Östergötlands läns hushållningssällskaps förvaltningsutskott,
- 3) Margarinfabrikernas försäljningsaktiebolag och
- 4) Kooperativa förbundet.

Utskottet.

Den inträffade krissituationen har även för jordbruket kommit att medföra kraftiga verkningar. Genom densamma ha sådana rubbningar uppstått i det hittills tillämpade systemet för jordbruksregleringen, att detta icke helt oförändrat kan tillämpas. Utskottet vill här endast erinra om de svårigheter, som till följd av kriget uppstått för vår export och import av jordbruksprodukter samt för vår import av vissa för jordbruket nödiga produktionsmedel såsom gödnings- och fodermedel. De reglerande åtgärderna på jordbrukets område ha hittills haft till huvudsaklig uppgift att skydda det egna jordbruket mot ohejdad konkurrens från utlandet och förhindra ett pristryckande överflöd av jordbruksprodukter på hemmamarknaden. Till följd av krisen har man emellertid tvingats att betrakta förhållandena även ur andra synpunkter. Det ovissa läge som kriget medför gör det nu nödvändigt att i vissa utsträckning stimulera produktionen i syfte att säkerställa tillgången på livsmedel för den händelse en strängare avspärrning av tillförseln skulle äga rum. Enligt gäl-

lande direktiv för jordbruksregleringen har avsetts att upprätthålla en prisnivå, ungefärligen motsvarande medelprisnivån under åren 1925—1929. Upprätthållandet av en sådan prisnivå torde emellertid i nuvarande läge icke vara tillfredsställande och icke heller leda till åsyftat mål. Såsom departementschefen framhållit har fördyring uppkommit för jordbruket genom stegringen i priserna på transporter och vissa förnödenheter för jordbruksproduktionen. Den förstärkta krigsberedskapen har för jordbruket liksom för andra näringsgrenar medfört icke oväsentliga svårigheter genom den minskade möjligheten att erhålla erforderlig arbetskraft. Med hänsyn till det anförda finner utskottet, att det icke låter sig göra att bibehålla prisnivån för jordbruksprodukter vid det läge, som förutsattes av årets lagtima riksdag, därest en tillfredsställande produktion skall ernås. Utskottet vill emellertid framhålla, att även utskottet till fullo beaktar de risker för en inflationsartad utveckling, som kunna uppstå till följd av alltför stora prisstegringar å bland annat jordbruksprodukterna. I överensstämmelse med departementschefen finner jämväl utskottet, att jordbrukarna liksom övriga befolkningsgrupper i viss omfattning själva få bära de svårigheter och kostnader, som blivit en följd av krisen. Såsom utskottet redan antytt, är läget för närvarande synnerligen osäkert och svåröverblickat. Att på längre sikt med någon större grad av visshet förutse den kommande utvecklingen låter sig uppenbarligen icke göra. Med hänsyn härtill finner utskottet icke lämpligt, att redan nu, innan läget klarnat, några alltför bestämda uttalanden göras ifråga om den prisnivå på jordbrukets produkter, som bör eftersträvas såsom den ur förut berörda synpunkter lämpligaste, eller att eljest några nya mera ingående direktiv lämnas för jordbruksregleringens handhavande. I detta sammanhang vill utskottet även erinra, att frågan vid den lagtima riksdagen nästa år, alltså inom några månader, ånyo kommer att underställas riksdagens prövning. Utskottet vill emellertid framhålla, att det skulle vara av värde att i sammanhang med framläggandet av Kungl. Maj:ts förslag i ämnet till nästa års lagtima riksdag erhålla en undersökning rörande den då ifrågakommande samlade ökningen av det svenska jordbrukets produktionskostnader sedan tiden före krigsutbrottet. Läget torde för närvarande få anses vara sådant, att vidsträckta fullmakter måste lämnas Kungl. Maj:t för att möjliggöra för Kungl. Maj:t att vidtaga de åtgärder, som på grund av förändrade förhållanden kunna påkallas. Utskottet finner sig därför böra tillstyrka, att Kungl. Maj:t lämnas befogenhet att, under hänsynstagande till vad utskottet nu anför samt i det följande kommer att uttala i fråga om regleringen av de särskilda produktionsområdena, vidtaga av omständigheterna betingade ändringar i de linjer, som av riksdagen tidigare utstakats för jordbruksregleringens handhavande.

I fråga om mjölkregleringen biträder utskottet departementschefens uppfattning, att det pris på produktmjölk, som bör stödjas, bör vara något högre än nu gällande direktiv avse. Även beträffande smörpriset kan utskottet ansluta sig till vad departementschefen uttalat. Priset på produktmjölk bör sålunda med tillhjälp av prisutjämningsbidrag avvägas med hänsyn tagen till smörpriset.

Under framhållande av svårigheten att anskaffa erforderliga medel för mjölkregleringens upprätthållande har departementschefen uttalat tvekan rörande lämpligheten att upphöra med mjölkavgiftens upptagande såsom jordbruksnämnden föreslagit. I motionerna I: 18 och II: 24, I: 21 och II: 26 samt I: 22 och II: 31 ävensom I: 23 har yrkats på mjölkavgiftens bibehållande. Även utskottet ställer sig tveksamt till lämpligheten av att upphöra med uttagandet av mjölkavgifterna. Givet är, att bortfallandet av denna inkomstpost för jordbruksregleringen kommer att medföra svårigheter att i fortsättningen finansiera regleringen. Med hänsyn till det mycket svåröverblickade läget vill utskottet emellertid icke motsätta sig att Kungl. Maj:t lämnas möjlighet att även på denna punkt handla efter vad omständigheterna kunna kräva. Det torde alltså böra få ankomma på Kungl. Maj:t att bestämma huruvida mjölkavgift skall uttagas eller ej ävensom i förstnämnda fall med vilket belopp avgiften skall utgå. Därest smörpriset bibehålles vid 3 kronor per kilogram synes emellertid utskottet övervägande skäl tala för mjölkavgiftens bibehållande. Utgår sådan avgift, bör dess belopp beräknas för kilogram avgiftspliktig mjölk samt därefter inom de olika prisutjämningsdistrikten fördelas å produktmjölken efter samma grunder som för närvarande. Skulle mjölkavgift ej uttagas, bör prisutjämningsbidraget beräknas efter den vid mejerierna invägda mjölken samt därefter inom varje distrikt utslås å produktmjölken efter nyssnämnda grunder.

I likhet med departementschefen anser utskottet, att den vid årets lagtima riksdag beslutade anordningen bibehålles, varigenom särskilt småbrukarna med hjälp av det s. k. producentbidraget tillförsäkrades förhöjda mjölkpriser. I fråga om producentbidragets storlek har departementschefen uttalat, att detsamma bör bestämmas till lägst 1 öre per kilogram och utgå även om mjölkavgiften upphör. För de producenter, som leverera mjölk direkt till konsumenterna, har departementschefen dock ansett, att pristillägget endast bör utgå med mjölkavgiftens belopp och således upphöra då avgiften icke längre utgår. I den kvantitet, varå producentbidraget skall utgå, har icke föreslagits någon ändring. Denna kvantitet förutsattes alltså alljämt förbli 450 kilogram per månad och producent. I ett flertal av de väckta motionerna har frågan om producentbidragets storlek och omfattning berörts. Sålunda hemställs i likalydande motionerna I: 18 och II: 24, att producentbidraget fortfarande skall utgå med 2 öre. Liknande yrkande har gjorts i motion I: 23, i vilken motion därjämte yrkats på att den kvantitet, varå bidraget skall utgå, fastställs till 900 kilogram per månad. I motionerna I: 21 och II: 26 har hemställts om bibehållande av en mjölkavgift av 2 öre per kilogram samt om höjning av nyssberörda kvantitet till 1,500 kilogram i månaden. Utskottet behjärtar i likhet med motionärerna till fulla småbrukarnas till följd av krisen svåra ställning. Då de mjölkproducenter, som ha fördel av bidraget, merendels till följd av krisen befinna sig i ett svårare läge än övriga producenter, synes även utskottet skäligt, att bidraget bestämmas liksom för närvarande till 2 öre per kilogram. Utskottet anser jämväl, att en viss höjning av den kvantitet, varå producentbidraget utgår, bör

ske. Vid övervägande av den kvantitet, som härvid bör komma i betraktande, har utskottet ansett sig böra föreslå en kvantitet av 650 kilogram per månad. Det är att märka, att — därest endast en bestämd summa finnes tillgänglig för prisregleringen — en stegring av kvantiteten väl medför, att en grupp smärre producenter får ökat bidrag men ock att en viss minskning av prisutjämningsbidragets storlek samtidigt äger rum för samtliga producenter. För att få en jämnare fördelning av bidraget torde såsom i motionerna I: 18 och II: 24 ifrågasatts kunna övervägas, att bidraget beräknas å årskvantiteten. Härigenom skulle de producenter, som vissa månader leverera mindre kvantitet mjölk än 650 kilogram, kunna få tillgodoräkna sig de kvantiteter, som under andra månader överstiga nämnda mjölmängd intill en sammanlagd årskvantitet av 7,800 kilogram. Emellertid torde svårigen någon ändring i hittills tillämpade bestämmelser nu kunna ske, då den reglering, varom här är fråga, endast har avseende å viss del av regleringsår. Utskottet har vid behandling av den föreliggande frågan funnit önskvärt, att stödet till småbrukarna kunnat givas en bättre gestaltning. Emellertid ha i nuvarande läge utan föregående utredning andra utvägar icke stått till buds. Utöver nu omförmälda bidrag torde de särskilda fasta tilläggen till prisutjämningsbidragen, som hittills utgått i Norrland, alltjämt böra utgå. Att ytterligare höja bidragen för Norrland på sätt i motionerna I: 25 och II: 25 yrkats finner utskottet för närvarande svårigen låta sig göra.

Departementschefen har utöver förut omförmälda bemyndiganden även begärt, att det måtte få ankomma på Kungl. Maj:t att få avgöra huruvida margarinnaccisen i fortsättningen skall uttagas eller icke. I ett flertal motioner har frågan om avsättningsförhållandena för margarinet och smöret berörts. Sålunda har i motionerna II: 22 och II: 31 samt I: 24 och II: 32 ävensom I: 26 hemställts, att skrivelse till Kungl. Maj:t måtte avlätas i ämnet. I förstnämnda två motioner har därjämte yrkats på margarinnaccisens bibehållande. Utskottet anser, att även i fråga om margarinnaccisen Kungl. Maj:t bör erhålla det begärda bemyndigandet och att det sålunda må ankomma på Kungl. Maj:t att besluta, om margarinnaccis skall utgå eller icke. Det synes dock utskottet som om med nuvarande priser på smör och margarin skäl ej finnas för accisens borttagande. Beträffande ordnandet av smörets och margarinet avsättningsförhållanden inom landet finnas givetvis ett flertal olika möjligheter att lösa detta spörsmål Sålunda kan ifrågakomma att söka få till stånd en frivillig ransonering av margarinet genom margarinfabrikerna och detaljaffärerna. Ett genomförande av en dylik reglering skulle emellertid stöta på mycket stora svårigheter, då det uppenbarligen bleve hart när omöjligt för affärerna att verkställa en rättvis fördelning av margarinet. En annan lösning av problemet vore att anordna en statlig kortransonering av margarinet. Möjlighet finnes även att förordna om inblandning av smör i margarin. Utan närmare utredning har det icke varit möjligt för utskottet att taga ställning till vilket av sistnämnda två alternativ, som kan anses mest tillfredsställande. Även andra utvägar för frågans lösning torde möjligen kunna utfinnas. Med hänsyn till problemets vikt i nuvarande läge anser

sig utskottet emellertid kunna förvänta, att Kungl. Maj:t kommer att vidtaga erforderliga åtgärder och där så finnes nödvändigt förelägga riksdagen förslag i ämnet.

I fråga om slaktdjursregleringen biträder utskottet vad Kungl. Maj:t föreslagit. De nuvarande anordningarna torde sålunda i huvudsak böra bibehållas. Vid handhavandet av regleringen bör ett tryggande av landets behov av kött och fläsk i första hand eftersträvas. För att uppnå detta torde en viss lagring av kött och fläsk böra företagas. Även torde, därest så finnes möjligt och ändamålsenligt, medel kunna disponeras för export av omförmälda animaliska produkter. I enlighet med vad departementschefen uttalat synes såsom export- och importorgan kunna anlitas Sveriges slakteriförbund. I till utskottet ställd skrivelse ha uttalats vissa farhågor rörande ett genomförande av denna anordning. Dessa farhågor finner utskottet med hänsyn till vad departementschefen anfört icke vara av den art, att desamma böra föranleda, att utskottet icke skulle kunna biträda departementschefens förslag i förevarande avseende. Utskottet förutsätter nämligen i anslutning till vad departementschefen uttalat, att, därest den av departementschefen ifrågasatta anordningen kommer till stånd, tidigare importörers och exportörers berättigade intressen komma att tillgodoses i den mån så med hänsyn till förhållandena låter sig göra och att nyssnämnda näringsidkare direkt få medverka på ifrågavarande område för den händelse ej detta medför särskilda olägenheter. Beträffande upptagandet av slaktdjursavgifter anser utskottet, att det bör överlämnas åt Kungl. Maj:t att avgöra huruvida dylika avgifter skola upptagas eller icke.

Beträffande äggregleringen torde några ändrade dispositioner för närvarande icke vara behövliga.

Vad angår brödsäds- och fodermedelsregleringen finner sig utskottet även härutinnan i huvudsak kunna ansluta sig till vad departementschefen föreslagit. Det torde sålunda vara lämpligt att återgå till det till och med konsumtionsåret 1935/36 tillämpade inlösningsförfarandet. Härigenom torde en bättre stabilitet och en lugnare utveckling av förhållandena på brödsädsmarknaden kunna påräknas. I fråga om priserna för brödsäd finner utskottet de enligt gällande direktiv fastställda priserna av 16 kronor 50 öre för deciton vete och 16 kronor för deciton råg under höstmånaderna med en mot lagringskostnaderna svarande successiv stegring av priset längre fram under konsumtionsåret intill 18 kronor för vete och 17 kronor 50 öre för råg per deciton vara för låga med hänsyn till rådande priser å fodermedel och risken för en okontrollerad utfodring av brödsäd. Ett inlösningspris den 1 juni 1940 av 21 kronor 50 öre för deciton av såväl vete som råg synes lämpligt. Genom en nedsättning eller borttagande av veteavgiften torde denna höjning av vetepriset kunna företagas utan att till följd därav någon nämnvärd höjning av priset å vetemjöl behöver äga rum. För att förhindra att en stegring i större omfattning inträder i fråga om rågmjölspriiset har Kungl. Maj:t förordat vissa åtgärder i prisnedsättande syfte. Utskottet anser i likhet med departementschefen det i hög grad önskvärt, att

rågmjölspriiset hålles nere för konsumenterna. Utskottet vill emellertid framhålla, att — innan den av departementschefen ifrågasatta utvägen att lämna kvarnarna viss prisrestitution på förmalda myckenheter råg beträdes — möjligheterna noga övervägas att hålla rågmjölspriiset nere med tillhjälp av övriga av departementschefen omförmälda åtgärder.

I fråga om åtgärderna för fodermedelsregleringen vill utskottet framhålla, att en lämplig avvägning bör ske mellan priserna å ena sidan på brödsäd och å andra sidan å foderspannmål. Det torde även på sätt departementschefen ifrågasatt böra lämnas möjlighet för Kungl. Maj:t att, om så skulle erfordras för att kunna tillgodose behovet av foderspannmål, längre fram under konsumtionsåret utförsälja vissa kvantiteter brödsäd från inneliggande lager. Utskottet förutsätter dock, att en dylik försäljning av brödsäd för utfodring sker med försiktighet och ej äger rum förrän man kan något överblicka förutsättningarna för den blivande brödsädesskörden. Den nu gällande anordningen, att priserna på oljekakor å den inhemska marknaden bestämmas av livsmedelsnämnden, torde såsom departementschefen uttalat lämpligen böra bibehållas. För att tillgodose behovet av fodermedel synes även i möjligaste mån böra verkställas import av majs.

Såsom departementschefen framhållit torde med hänsyn till åtgärderna på ifrågavarande område de bestämmelser, som meddelats i kungörelsen nr 650/1937 angående statsbidrag för sändningar av vissa fodermedel till Västerbottens och Norrbottens län, kunna upphöra att gälla.

Mot förslaget om lagring av jordbruksprodukter har utskottet intet att erinra. Dylik lagring synes i viss utsträckning önskvärd. Utskottet har icke heller något att erinra mot det för ändamålet begärda anslaget av 25,000,000 kronor. Beloppet torde anvisas å kapitalbudgeten under fonden för förlag till statsverket.

Med den ståndpunkt utskottet förut intagit i fråga om upphörandet av de avgifter, som hittills använts för finansiering av jordbruksregleringen, uppkommer det förhållande, att dessa inkomstkällor icke vidare förslå för jordbruksregleringens upprätthållande. Enligt vad departementschefen uppgivit skulle efter prisutjämningen för den under september levererade mjölken i november månad finnas tillgängligt ett belopp av 10,000,000 kronor. Härutöver har för ändamålet ansetts erforderligt, att ett belopp av 30,000,000 kronor anvisas å budgeten. I motionerna I: 18 och II: 24 samt I: 22 och II: 31 har framhållits, att skattemedel åtminstone i första hand icke böra anvisas för ifrågavarande ändamål utan att så långt som möjligt erforderliga belopp böra anskaffas genom upptagande av de hittills anlitade avgifterna. Utskottet anser, att, därest medel icke skulle finnas tillgängliga för jordbruksregleringens upprätthållande, det i nuvarande läge icke kan anses medföra betänkligheter, att medel för ändamålet uppföras å budgeten. Vid de beräkningar utskottet verkställt rörande medelsbehovet för regleringens upprätthållande i enlighet med de av utskottet förordade direktiven har utskottet funnit, att de av Kungl. Maj:t äskade medlen med hänsyn till bland annat den av utskottet föreslagna ökningen av

producentbidraget icke komme att räcka till regleringsårets slut. Till följd av att prisutjämningsbidraget å mjölk utbetalas mer än en månad i efterskott synas dock medlen bliva tillräckliga för att täcka kostnaderna för regleringen intill dess nya medel kunna bliva för ändamålet anvisade och tillgängliga för nästa budgetår. Med hänsyn till det ovissa läget och den rad av okända faktorer, som påverka varje beräkning av regleringens utgifter och inkomster, har utskottet icke ansett sig böra föreslå någon höjning av det av Kungl. Maj:t för regleringens vidmakthållande begärda beloppet. Skulle det längre fram visa sig, att en dylik ökning blir ofrånkomligt nödvändig, förutsätter utskottet, att Kungl. Maj:t under nästa års lagtima riksdag framlägger förslag om anvisande av erforderliga medel. Utskottet finner sig alltså böra biträda Kungl. Maj:ts förslag om anvisande av 30,000,000 kronor. I detta belopp inräknas 2,000,000 kronor, som departementschefen ansett behövt för täckande av vissa lagringskostnader. Att hela nämnda belopp om 30,000,000 kronor skall såsom i motionerna I:21 och II:26 yrkats användas till prissänkning å importerat foder och konstgödsel anser utskottet icke möjligt, då i så fall ytterligare samma belopp måste anvisas för jordbruksregleringens upprätthållande. Om anslag å budgeten skulle behöva tillgripas för att hålla priset å importerat foder och å konstgödsel å en med hänsyn till jordbruksregleringen i dess helhet lämplig nivå, förväntar utskottet att Kungl. Maj:t framlägger förslag därom.

Beträffande det föreslagna nya anslaget å driftbudgeten torde såsom departementschefen anfört böra gälla, att det skall disponeras för genomförande av här angivna regleringsåtgärder, i den mån prisregleringsfonden ej ger tillräcklig tillgång till medel. För vinnande av ökad överskådlighet bör i samband med att det nya regleringsanslaget ställts till förfogande tillses, att från regleringsfonden avlyftes fonden åvilande belastning till följd av vissa av departementschefen omnämnda förskott från fonden för mötande av förluster på spannmålsregleringen m. m. En annan konsekvens av den i viss mån ändrade finansieringen av regleringsutgifterna bör såsom departementschefen uttalat bliva, att margarinaccimedlen ej längre tillföras prisregleringsfonden. Med hänsyn till att riksdagen först i senare delen av december månad träffar avgörande i saken, synes den nya ordningen böra tillämpas från och med januari månad 1940. Det nya regleringsanslaget torde få anvisas såsom reservationsanslag.

Under åberopande av vad sålunda anförts hemställer utskottet,

att riksdagen må

1) medgiva Kungl. Maj:t att vidtaga erforderliga åtgärder för reglering för tiden till och med den 30 juni 1940 av produktions- och avsättningsförhållandena på jordbrukets område i huvudsaklig överensstämmelse med av utskottet i det föregående angivna riktlinjer,

2) å tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1939/40 anvisa

a) å kapitalbudgeten under fonden för förslag till statsverket till viss lagring av jordbruksprodukter m. m. ett reservationsanslag av 25,000,000 kronor; samt

b) å driftbudgeten under nionde huvudtiteln till prisreglerande åtgärder ett reservationsanslag av 30,000,000 kronor;

3) besluta, att de medel som inflyta i margarinaccis efter utgången av december månad 1939 ej längre skola över vederbörande avsättningsanslag tillföras jordbrukets prisregleringsfond;

4) lämna följande motioner, nämligen

I: 18 och II: 24, likalydande, I: 21 och II: 26, likalydande, I: 22 och II: 31, likalydande, I: 23, I: 24 och II: 32, likalydande, I: 25, I: 26 och II: 25,

i den mån de icke kunna anses besvarade genom vad utskottet förut anfört och hemställt, utan åtgärd.

Stockholm den 14 december 1939.

På första särskilda utskottets vägnar:

ANDERS RÅSTOCK.

Vid förestående ärendes slutbehandling inom utskottet hava närvarit:

från första kammaren herrar *Gränebo*, *Nilsson* i Malmö, *Björnsson*, *von Stockenström*, *Velander*, *Gustafsson* i Benestad, *Andrén*, *Sjödahl*, *Andersson* i Bussjö, *Manner-skantz*, *Andersson* i Rixö och *Svedberg*; samt

från andra kammaren: herrar *Råstock*, *Eriksson* i Stockholm, *Björklund*, *Andersson* i Falkenberg, *Gustafson* i Vimmerby, *Lövgren*, *Persson* i Fala, *Pettersson* i Rosta, *Carlström* i Södergården, *Andersson* i Tungelsta, *Gustavson* i Västerås och *Staxäng*.

Reservation

av herr *Staxäng*.

Särskilda yttranden:

1) av herrar *Björnsson, Andersson* i Rixö, *Svedberg, Eriksson* i Stockholm, *Björklund, Lövgren* och *Andersson* i Tungelsta, vilka ansett, att utskottet bort beträffande mjölkavgiftens betydelse för prisbildningen på konsumtionsmjölk framhålla följande:

»Genom mjölkavgiftens sänkning eller borttagande blir det möjligt att bereda producenterna samma prisförbättring för konsumtionsmjölk som nu ifrågasättes för produktmjölk utan höjning av detaljpriset för konsumtionsmjölk. Med hänsyn till mjölkprisets stora betydelse för levnadskostnaderna finner utskottet det angeläget att en mera allmän höjning av priset på konsumtionsmjölk hindras. Skulle övriga till buds stående medel visa sig otillräckliga för detta syftes vinnande är det enligt utskottets mening väl försvarligt att låta den numera för prisregleringen obehövligen konsumtionsskatten å konsumtionsmjölk upphöra.»

2) av herrar *Velander, Andrén, Mannerskantz* och *Persson* i Falla, som anført:

»Såsom i propositionen och utskottsutlåtandet framhålles är en viss höjning av priserna på jordbruksprodukter behöfelig bl. a. för att förhindra att produktionen kommer att nedgå på ett sådant sätt att vårt folks försörjning med livsmedel äventyras. Beträffande mjölkregleringen kan — ehuru vagt — ur propositionen utläsas att produktmjölkpriset bör vara vad ett smörpris av kr. 3.50 kan beräknas giva. Utskottets uttalanden äro föga upplysande i detta avseende, varför vi anse att utskottet bort uttala att mjölkregleringen bör så handhavas att vid ett smörpris av 3 kronor ett genomsnittligt nettoprisutjämningsbidrag icke understigande 2 öre per kg. mjölk kan utgå, vari producentbidraget icke är inräknat.

I fråga om finansieringen kan konstateras, att de åtgärder och den medelsanvisning som propositionen innefattar även om mjölkavgift å 2 öre bibehålles och med ett smörpris av 3 kr., med en beräknad genomsnittlig export av 4,000 drittlar per vecka och med ett exporttillägg av kr. 1.20 samt med ett producentbidrag av 2 öre, nettoprisutjämningsbidraget icke genomsnittligt kan beräknas uppgå till mer än 1.37 öre om gränsen för producentbidraget är 450 kg. per månad och 1.14 öre om sagda gräns är 650 kg. Motsvarande siffror vid en export av 8,000 drittlar per vecka äro 0.86 och 0.63 öre respektive. Härvid äro då icke några medel disponibla för slaktdjursregleringen, ej heller för tillgodoseende av de i motionerna I: 25 och II: 25 framställda önskemålen till förmån för det norrländska jordbruket, vilkas tillgodoseende torde få betraktas såsom berättigat.

Utan att närmare beröra orsaken till att kalkylerna i propositionen icke äro hållbara, vilket även utskottet konstaterat, anse vi att den åsyftade prisnivån

bort kunna vinnas utan att regleringssystemet, på sätt utskottet förordar, sönderbrytes och den i viss mån automatiskt verkande prisreglering som jordbruket under de senaste åren haft, går förlorad.

Vi anse sålunda, att utskottet bort klart uttala, att mjölkavgift, margarinaccis och slaktdjursavgift fortfarande böra utgå och tillföras jordbrukets prisregleringsfond och bilda grundvalen för stödåtgärderna på jordbrukets område icke minst med tanke på de tider som följa efter de nu rådande förhållandena. Härigenom vinnes även att direkta budgetmedel icke behöva tagas i anspråk i den omfattning som Kungl. Maj:t och utskottets förslag komma att medföra. En subventionering med vanliga budgetmedel måste anses principiellt betänkelig och bör icke komma till användning annat än i sista hand och under en övergångstid. Först om en reglering eller ransonering av tillverkning och konsumtion av margarin kommer till stånd bör kunna tagas under omprövning, huruvida margarinaccisen bör sänkas eller borttagas, men i varje fall icke dessförinnan.

I anslutning till spannmålsregleringen hade utskottet bort uttala att, då någon nämnvärd prishöjning å rågbröd icke kan behöva vållas av rågprisets stegring, införande av ett subventionssystem icke är av ett tvingande sakläge påfordrat.»

3) av herrar *von Stockenström* och *Carlström* i Södergården, som yttrat:

»I den på grund av krisläget föreliggande situationen måste det givetvis vara berättigat att Kungl. Maj:t erhåller vidgad fullmakt att i fråga om de prisreglerande åtgärderna på jordbrukets område vidtaga de dispositioner som av inträffade förhållanden kunna vara befogade och nödvändiga. Här om har man från alla håll inom utskottet varit ense. Vi ha emellertid ansett, att Kungl. Maj:t vid tillämpningen av denna vidgade fullmakt icke borde i större utsträckning än som oundgängligen kräves frångå de nuvarande principerna för regleringsanordningarnas uppehållande, och förordat, att prisregleringen fortfarande borde tillföras de medel som inflyta genom mjölkavgifter och margarinaccis m. m. så länge sådana avgifter uttagas och avse att tjäna det ändamål regleringsanordningarna syfta till. Detta så mycket hellre som i fråga om den medelsåtgång på budgeten, som i det nuvarande läget kan beräknas åtgå för den tid propositionen måste anses omfatta, inga fastare hållpunkter ändock kunnat fixeras. Utskottet har nämligen — då den kungl. propositionen på denna punkt synes oklart avfattad — nödgats räkna med, att för tillgodoseende av de önskemål utskottet uppställer som eftersträvsansvärda i prishänseende för produkterna för tiden till innevarande regleringsårs slut, det av Kungl. Maj:t på budgeten äskade anslaget icke kommer att räcka och därför förordat en utfyllnad av detta vid nästa riksdag. Efter de beräkningar som med en viss tillförlitlighet inom utskottet kunnat utföras i fråga om mjölkavgifts- och margarinaccisbeloppens storlek — under förutsättning att 2 öres mjölkavgift och oförändrad margarinaccis å beräknade kvantiteter uttagas — skulle dessa, tillförda regleringsfonden, medgiva att på budgeten upptagna anslagssumma

bleve fullt tillräcklig och något överskjutande på nästa års riksstat ej behöva ske. Vi ha med hänsyn till att en sådan metod måste ur budgetära synpunkter anses redigare förordad denna.

Fastän det i rådande exceptionellt brydsamma situation — f. n. överskott på animaliska livsmedel, men en snart nog befarad brist på sådana — icke kan undvikas att på budgeten uppföra anslag för här avsedda ändamål, kunna vi dock icke underlåta att uttala den uppfattningen att detta måste anses som en åtgärd av mera tillfällig karaktär. Om kriget kommer att fortsätta och tillförseln till vårt land ytterligare försvåras, kan snart nog brist på livsmedel, särskilt animaliska, komma att uppstå. Vid sådant förhållande torde det vara sannolikt att priserna på livsmedel måste tillåtas att stiga över den nivå som genom regleringsåtgärderna nu eftersträvas. Vi utgå likaledes ifrån att en sådan stegring för den stora delen av konsumenterna måste bäras utan subvention av staten, liksom andra av kriget föränledda kostnadsstegringar, vilka enligt den nyligen av riksdagen antagna normalprislagen kunna betraktas som rimliga med hänsyn till förändringarna på den allmänna prisutvecklingens område.»

4) av herrar *Gustafsson* i Benestad och *Pettersson* i Rosta, som uttalat:

»Utgående från önskvärdheten av att hittillsvarande grunder för mjölk- och smörregleringen icke bära utan bärande skäl rubbas, vilja vi framhålla margarinaccisens betydelse i detta hänseende. Den har införts såsom ett led i denna reglering och bör enligt vår uppfattning fortfarande utgå enligt hittills gällande normer. Det synes oss även välmotiverat att denna accis i överensstämmelse med vad som avsågs, när den år 1933 tillskapades såsom ett stöd för mjölk- och smörproduktionen, även i framtiden tillföres jordbrukets regleringsfond. Därigenom betonas klarare dess karaktär av regleringsåtgärd till stöd för jordbruket och de inflytande medlens uppgift som stöd för mjölk- och smörpriset.

Att några som helst olägenheter ur statsfinansiell synpunkt därigenom skulle uppstå kunna vi icke finna. Om margarinaccismedlen icke tillföras allmänna budgeten utan som hittills inflyta till prisregleringsfonden medför detta som konsekvens ett däremot svarande minskat behov av skattemedel för denna fond.»